

Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Že izboljšujejo! — Koroško učiteljstvo. — Naši listi in naši „prijatelji“. — Pritisk pristojbino-odmernega urada v Ljubljani na šole na Kranjskem. — Zmes. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Spomini na Zagreb.

Že izboljšujejo!

Kdo? — Klerikalci! — Kaj? — Naše plače! — Kdo je z njimi? — Slomškarji-učitelji! — Glas izmed občinstva: Sramota! — — —

Toča čujmo!

Duhovniki kot zvesti pristaši Mahničeve stranke so obesili narodnost na klin ter so postali dan za dnevom neznosnejši. Dobivali so češče tajne pouke za nastop v javnosti v duhu klerikalizma, nas učitelje so začeli prezirati, po časnikih obrekovati in preganjati. Klerikalizem ima za svoje geslo nadvlado nad narodi v posvetnem gospodarstvu. Da jim je pa mogoče to izvesti, je treba mnogo truda in borbe. Za izvedbo tega ideala so takoj izprevideli prvaki, da je treba dobiti v svoje roke šole in učiteljstvo. Da bi se to lažje doseglo, smo čuli z lec brati mnogo pastirskih pisem o brezverski šoli in učiteljstvu. Preden so začeli ljuto borbo, je bilo treba prej ljudstvo nahujskati zoper sedanjo šolo in učiteljstvo.

Pokojni kardinal Missia kot ustvaritelj, pokrovitelj in vodnik našega klerikalizma je moral dobiti za izvojevanje zmage svojim idealom vojskovodjo. In dobil je Šusteršiča.

General vojske je bil dobljen. Missia je dobil nadškofijo goriško in postal tam kardinal, a vrhovno poveljništvo je še vedno vodil sam. Dokler je bil on živ, je vodil vso vojsko z veliko spretnostjo, sedaj po njegovi smrti pa se je začelo vse podirati: ostal je general brez maršala. Jeglič ni Missia.

Značilno je bilo gledati vojskovanje klerikalizma z napredno stranko pri državnozbornih in deželnozbornih volitvah. Pri prvih je nastopil učitelj kot kandidat nasproti generalu klerikalizma, predrzna misel, a vendar velikega pomena za nas. Ves klerikalni aparat je bil pokonci, v strahu, da bi ne zmagali mi. Takrat smo videli, kaj more klerikalni aparat in kakšnih poniževalnih sredstev se poslužuje za zmago. Z lec so agitirali od nedelje do nedelje, po hišah so hodili duhovniki, in od njih fanatizovane ženske so vplivale na svoje može. Denarja so za to volitev potrosili na kupe, in vendar je dobil naš kandidat nepričakovano število glasov (12.000).

Veselimo se, ker je ta boj vzel duhovščini jako veliko ugleda in spoštovanja. Celu kmetje so govorili: „Zdaj pa sem trdno prepričan, da imajo tudi duhovniki svoj trebuh za boga.“ Vojska je tukaj, vojevati se je treba do konca. Učitelji se ne moremo in ne smemo dati klerikalizmu pod noge, ker bi bila pod njihovo nadvlado naša smrt gotova.

Lahko nam je razvideti, zakaj „Slovenec“ tako z namenom laže, obrekuje in opravlja. Učitelji nismo varni pred njim, ker ne trobimo z njim v eden in isti rog, zato nas bije, ponižuje in zasramuje, kadar in kjer more. Radi častikraje so bili njegovi uredniki že večkrat sodno preganjani in kaznovani, a vse to smatra klerikalizem kot preganjanje cerkve, in kaznovane stranke si štejejo še v čast, da smejo toliko trpeti za vero. Krivoprisežniki se smatrajo za mučenike cerkve, zato vidimo vlagati proteste svojega vladike pri višji sodnji ali ga vidimo celo moledovati na najvišjem mestu za pomiloščenje takih ljudi. Za skrajno nemoralično življenje duhovnikov ima on popolnoma gluha ušesa, vse jim odpusti in pregleda, samo da so neustrašljivi in pogumni bojevniki za klerikalni ideal. Ne samo to, da niso taki javni pohujšljivci nič kaznovani, ampak za svoje zasluge dobe še dobre fare, med tem ko mirni in treznoživeči zaman prosijo zanje.

Povedali smo že, da je general te moralično propadajoče stranke dr. Šusteršič. Pri njem je narodnost deveta brigada. On gleda le na to, kako bi izvojeval zmago za svoj ideal. Da bi lažje uničil steber napredne stranke, naše trgovstvo, je napovedal temu vojsko. Napravil je svojo klerikalno gospodarsko organizacijo, razne posojilnice, mlekarne, kmetijske zadruge in konsumna društva. Znano je kot beli dan, da klerikalci niso bili in ne bodo nikoli dobri gospodarji in voditelji narodov. Pri njih je narodnost paganstvo, zato nimajo srca in pravega čuta za narod. Znajo na lahek način živeti, a za vztrajno delo, trpljenje in požrtvovalnost za narodno blaginjo jim je malo ali nič mar. Zato vidimo, kako zbornajo na prav lahkomišljen način razna društva z raznimi slepili in lažmi, da spravijo lažje naroden denar v svoje kremplje, potem delujejo nekaj časa prav lahkomišljeno, a kadar zabredejo v dolgove, si umijejo roke, narod mora pa plačevati. Razna društva hirajo in propadajo, narod ima pri njih zaupanega mnogo milijonov denarja, dolgovi radi lahkomišljenega gospodarstva rastejo dan na dan, škof sam je zadalžen do ušes, katastrofa se bliža, denarne podpore ni od nikjer. Ako ne dobe klerikalci prav kmalu pomoči, nastane polom, da ga bo slišati daleč po svetu.

Sedaj lahko razumemo, zakaj je dal general dr. Šusteršič tako izjavo učiteljstvu. Pravi, naj ne delajo in rujejo učitelji zoper duhovne in cerkev. Lepa je ta! Vabili so nas k sebi klerikalci na razne načine, ko so nam dajali poprej po svojih glasilih zaušnice dan na dan. To se pravi: Tukaj ti dam zaušnico, pa bodiva prijatelja, saj več, da te potre-

bujem za svoje namene; kadar te ne bom več potreboval, ti bom dal kakor Lueger na Dunaju še nekaj zausníc, potem lahko greš, kamor hočeš! Tista duhovščina, ki pravi, da je naša šola brezverska, da je učiteljstvo brezversko, duhovščina, ki nas obrekuje, ponižuje, preganja, prezira in nam čast jemlje, kjer le more, tista duhovščina si upa še trditi, da smo ji nasprotni. Stisni psa za rep, pa kmalu vidiš, kaj napravi! Neumno bi bilo od nas, da bi bili klerikalizmu za vse prestano poniževanje in trpljenje še za štafažo!

Klerikalizem je bil in ostane narodni izobrazbi nasproten, torej je in bo nasproten tudi učiteljstvu. Ne čudimo se, če slišimo, da hočejo rajši razbiti deželni zbor, nego bi nam privolili izboljšanje plač. Ako bi deželni zbor glasoval za stalno podporo 1 milijona kron za saniranje klerikalnih gospodarskih podjetij, takrat bi gotovo ne razbili deželnega zbora, takrat bi ne vpili, da mora priti naša dežela na kant. Seveda je drugače takrat, ko gre za krvavo zasluženi denar učiteljev. Zanje ni denarja, ker so klerikalci šoli, učiteljem in narodni prosveti nasprotni že iz principa. Tudi se ne čudimo, da se je klerikalni general delal norca iz učiteljev, trdeč, da morajo prostovoljno prispevati višji uradniki za izboljšanje naših plač, ker imajo ti največ dobička od šole. Ta izrek je tako neumen, da se mu morajo smejati kože na paši. Radi bi vedeli, kolike je pri volji dati v ta namen dr. Šusteršič, škof in bogati župniki.

Ker služimo narodu, zanj trpimo in žrtvujemo vse svoje moči, zahtevamo tudi od naroda pošteno plačilo. Naj klerikalci groze kolikor hočejo, delavci za narodno prosveto moramo biti plačani tako, da ne bomo umirali za lakotjo.

Tu imate, Slomškarji! Vaš pokrovitelj in zaščitnik vam je zabrusil v obraz, da noče na nikak način tudi vam izboljšati plač. Mislili ste, kakor mnogo dunajskih učiteljev, da boste srečni pod klerikalno zastavo. Zmotili ste se!

A mi se ne motimo: Dokler vlada ljubljansko škofijo brezprimerna, uprav fantalinska predrznost in oholost Šusteršičeva, toliko časa ne bo mogoče, da bi se napredno učiteljstvo še kdaj družilo z ljudmi, ki poljubljajo umazane roke!

Individiju pa, ki je glumačil in hotel dne 19. pret. m. v „Katoliškem domu“ v Ljubljani imeti za osle (kdor drugim jamo koplje, pade sam vanjo) naše učiteljstvo, bodi poslan v primernem spoštovanju odkritosrčni — fej!

Koroško učiteljstvo.

Klerikalci nam kaj radi očitajo koroške učitelje, češ, da so nemškutarji, in da bi tudi kranjsko učiteljstvo vskočilo v nemškutarski tabor, ko bi mu kazalo. A s tem natooleevanjem opravijo le pri nerazsodnih ljudeh, kdor razmere pozna, tega ne vznemirjajo.

Da pa ne bodo klerikalci mislili, da z molčanjem pritrjujemo njih obrekovanju, hočemo to nekoliko osvetliti.

Najprej moramo pribiti, da so učitelji za dijaki najidealnejši. Pravi zavedni učitelj nikdar ne obrača plašča po vetru, ampak vedno stremi za svobodo in napredkom. Priča za to nam je učiteljstvo v vseh deželah, a najbolj na Spodnjem Avstrijskem. Tam imajo klerikalni krščanski socialci večino in silno terorizirajo napredno učiteljstvo. Vsemu svetu je znano, kako se tam odpuščajo napredni podučitelji in pro-

težirajo klerikalni štreberji. In tamošnji svobodomiselni učitelji so jako značajni in mnogi tako inteligentni, da bi delali čast vsakemu stanu. Mnogi so morali zapustiti učiteljski stan, odpuščeni ali pa tako šikanirani, da jim ni bilo več obstanke. Tako je Konrad Reise, eden najnadarjenjših dunajskih učiteljev, urednik nekega koroškega socialističnega lista. Vkljub vsemu terorizmu pa imajo klerikalci tudi na Spodnjem Avstrijskem primeroma jako malo pristašev med učiteljstvom, ampak velika večina se drži svobodomiselne zastave, četudi trpi zaradi tega.

Ravno tako je na Kranjskem. Če bi naše učiteljstvo ne bilo značajno in bi hotelo tuliti s klerikalnimi volkovi, bi pač živelo mnogo mirneje in složneje, zlasti na kmetih, kjer je pa učiteljstvo še bolj radikalno kot v mestih. Šolska oblastva do zadnjih časov niso bila prav nič naklonjena naprednemu učiteljstvu. Res se morebiti kdaj protežira kak napreden učitelj, ali to se zgodi jako redko. In zakaj bi se tudi ne, če je mogoče, in če sta dva enakovredna kompetenta? Kdo bo pomagal tujcu, svojca pa pustil v bedi? Sicer bi pa niti napredno učiteljstvo samo ne pustilo, da bi se taksiralo po političnem mišljenju in delovanju. Ono je napredno iz idealnih nagibov in brez stranskih ozirov. In tako tudi ostane, naj pridejo do moči nemškutarji ali klerikalci. Povsod se dobe izjeme, in tako se je tudi iz naprednega učiteljstva izločila majhna frakcija, ki ni imela samozatajevanja dovolj, da bi brez voditeljskih časti marširala z drugimi tovariši. Tem se je pridružilo nekaj neodločnih tercijskih duš, in postala je slavna „Slomškarija“. Ta je sedaj ljubljenski klerikalcev. Ogromna večina pa nas je naprednih in narodnih in tudi ostane.

Če so pa učitelji napredni tudi v takih deželah, kjer je večina ljudstva napredna, se jim pač to ne more šteti v zlo, zakaj namen učiteljstva je pač delovati na to, in če se to zgodi, ali naj mari potem začno brenkati na reakcionarno struno samo za to, da ostanejo v opoziciji?

Koroška je napredna, in tamkajšnje učiteljstvo ima pri tem glavno zaslugo. In koroški učitelji niso nemškutarji, ampak po večini pravi Nemci. Saj se vedno čita: učitelj J. J. je bil imenovan za slovenski kraj, pa ne zna slovenski. Kdor zna samo nemški, je vendar Nemeec, ne? Ali naj zataji svojo narodnost le na ljubo „Miru“ in „Slovencu“? Večina koroških učiteljev je Nemcev po rojstvu, nekaj po vzgoji. Imamo pa tudi tam nekaj slovenskih učiteljev, vendar večina se jih je izselila, posebno na Spodnje Štajersko.

Pisec teh vrstic pozna Koroško. Bil je tam skupaj s slovenskimi in nemškimi kolegi, in oboji so napravili nanj dober vtisk. Tudi nemški tovariši so radi govorili z njim slovenski, če so znali.

Koroški učitelji so zavedni, delavni in priljubljeni. Tudi nasprotniki priznavajo njih vplivnost. Da pa ne morejo iti s klerikalnimi Slovenci, je umljivo. Dva ideala imamo: narodnost in svobodo. Koroški učitelji so se zavzeli za drugega. Seveda pri tem niso v nemar pustili narodnosti, ki je pri njih nemška. Slovenska stranka na Koroškem pa ima samo en ideal: klerikalizem, narodnost je pa pri njih le kot slepilo. Zato pa se umikajo vsi količkaj svobodomiselni možje tam iz javnega življenja. Jezikovna meja pa se kar očitvidno pomika vedno bolj proti jugu.

Torej le nikari otepati okolo z narodnostjo, ki je vam samim le sredstvo do smotra!

S.